

چلچراغ تبلیغ

۴۰ آیه، ۴۰ حدیث، ۴۰ رهنمود از امام خمینی ره، ۴۰ رهنمود از مقام معظم رهبری
مد ظله، ۴۰ رهنمود از بزرگان، ۴۰ نکته، ۴۰ سروده و ۴۰ کتاب در زمینه تبلیغ

ع- کوثر

گفتنی است در هر شماره، برای هر یک از عنوان‌های هشت‌گانه پیشین، پنج مورد را به قلم می‌آوریم که مجموعاً ۴۰ مورد خواهد شد. امید است صائب نظران را مقبول و مبلغان را مطبوع افتد.

■ آیات

۱- ارزش و اهمیت تبلیغ

«مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ...»^(۱)

ابر پیامبر جز تبلیغ (وظیفه‌ای) نیست.

«چلچراغ تبلیغ» مجموعه‌ای است متنوع، نو، جذاب و آموزنده که در بردارنده ۴۰ آیه، ۴۰ حدیث، ۴۰ رهنمود از حضرت امام خمینی ره، ۴۰ رهنمود از مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای مد ظله العالی، ۴۰ رهنمود از بزرگان دین و دانش، ۴۰ نکته آموزشی، ۴۰ شعر و سروده و ۴۰ کتاب در زمینه آموزه‌های تبلیغی برای مبلغان گرانمایه و گرانپایه است.

۲- خداسویی در تبلیغ

«وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ
وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ
الْمُسْلِمِينَ»؛ (۲)

«و کیست نیکوسخن تر از آن که به
سوی خدا فرا خواند و کاری شایسته
پیش گیرد و گوید که من از تسلیم
شدگانم؟»

۳- تبلیغ و حیانی و ولایی

«يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ
رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ
رِسَالَتَهُ»؛ (۳)

«ای پیامبر! آنچه را از سوی
پروردگارت بر تو فرو فرستاده شده است
به مردم برسان؛ و اگر چنین نکنی، پیام
او را نرسانده‌ای.»

۴- وظایف مبلغ

«وَلِتُكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ
وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»؛ (۴)

«و باید از میان شما گروهی باشند که به
نیکی فرا خوانند و به کارهای پسندیده فرمان
دهند و از کارهای ناپسند باز دارند، و
آنان همان رستگارانند.»

۵- ژرف آگاهی دینی، لازمه تبلیغ

«وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَتَفِرُوا كَافَّةً فَلَوْ
لَا تَفَرَّ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لَسَيَفُتُّوهُمَا
فِي الدِّينِ وَ لِيُذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا
إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ»؛ (۵)

«و شایسته نیست که مؤمنان همگی
برای جهاد کوچ نمایند. پس چرا از هر
گروهشان، دسته‌ای کوچ نمی‌کنند (و
دسته‌ای بمانند) تا در دین ژرف آگاهی
یابند و مردم خویش را چون به سویشان
بازگشتند هشدار دهند، باشد که پروا
کنند؟»

■ احادیث

۶- عمل به گفته‌ها

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :
«أَحْسَنُ الْقَوْلِ مَا صَدَّقَهُ حُسْنُ
الْفِعَالِ»؛ (۶)

زیباترین گفتار آن است که عمل خوب
(گوینده‌اش)، آن را تصدیق کند.»

۷- خودداری از سخنان بسیجیده و

نامأنوس

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام :
«أَحْسَنُ الْكَلَامِ مَا لَا تَمَجُّهُ الْأَذَانُ وَ
لَا يَتَعَبُ فَهْمُهُ الْأَنْهَامُ»؛ (۷)

■ رهنمودهای امام

خمينی

۱۱- تعریف تبليغ

«تبليغات که همان شناساندن خوبی‌ها و تشويق به انجام آن و ترسيم بدی‌ها و نشان دادن راه‌گريز و منع از آن است، از اصول بسیار مهم اسلام عزيز است. ان شاء الله در محدوده توانستن، نقاط کور و مجهول را برای مردم شريف ايران و جهان اسلام باز و روشن نماييد، و چهارچوب اسلام ناب محمدي که در ترسيم قهر و خشم و کينه مقدس و انقلابی عليه سرمايه‌داري غرب و کمونيزم متجاوز شرق است، و نیز راه مبارزه عليه ربا و حيله و خدعه را به مردم و بخصوص جوانان سلحشورمان نشان دهيد.» (۱۱)

۱۲- تبليغ، از واجبات اسلام

«جزء واجبات است که ما از اسلام تبليغ بکنيم.» (۱۲)

۱۳- تبليغ در رأس همه امور

«مسأله تبليغات یک امر مهمی است که می‌شود گفت که در دنیا در رأس همه امور قرار گرفته است و می‌توان گفت که

زیباترین سخن آن است که برای گوش‌ها ناخوشایند و درک آن برای فهم مردم سخت نباشد.»

۸- تنظيم و دسته‌بندی مطالب

امام امير مؤمنان علی عليه السلام :
«أَحْسَنُ الْكَلَامِ مَا زَانَهُ حُسْنُ النَّظَامِ وَ فَهْمُهُ الْخَاصُّ وَالْعَامُّ؛» (۸)
زیباترین سخن آن است که نظمی زیبا آن را آراسته کرده و برای خاص و عام (مردم) قابل فهم باشد.»

۹- برهیز از سخنان زشت و ناپسند

امام امير مؤمنان علی عليه السلام :
«إِيَّاكَ وَ مَا يُسْتَهْجَنُ مِنَ الْكَلَامِ فَإِنَّهُ يَحِسُّ عَلَيْكَ اللَّئَامُ وَ يُسْتَفْرُّ عَنْكَ الْكِرَامُ؛» (۹)

از سخنانی که ناپسند شمرده می‌شود بپرهیز؛ زیرا این کار، فرومایگان را بر گردت نگه می‌دارد و بزرگواران را از گردت می‌راند.»

۱۰- بیماری درازگویی

امام امير مؤمنان علی عليه السلام :
«إِنَّ أَلْفَ الْكَلَامِ الْإِطَالَةُ؛» (۱۰)
بیماری سخن، درازی آن است.»

دنیا بر دوش تبلیغات است.» (۱۳)

■ رهنمودهای مقام

معظم رهبری مدظله العالی

۱۶- تعریف تبلیغ

«تبلیغ در اسلام، یعنی رساندن حقایق اسلام به دنیا و شناساندن انقلاب اسلامی به مردم.» (۱۶)

۱۷- ارزش و اهمیت تبلیغ

«مسأله تبلیغات از مسائل بسیار مهم این کشور و انقلاب، و موضوع آن اشرف موضوعات است.» (۱۷)

۱۸- تبلیغ، طراوت بخشیدن به درخت

انقلاب

«اگر قبول کنیم انقلاب یک امر مستمر است، پس باید هماهنگ با آن، تبلیغ و ارشاد مستمر کنیم؛ زیرا عدم تداوم تبلیغ باعث خشکی درخت انقلاب خواهد شد.» (۱۸)

۱۹- مسؤولیت طلبگی، یعنی تبلیغ

«مسؤولیت طلبگی، یعنی تبلیغ و جذب مردم به سمت اسلام، باید هر چه بیشتر جدی گرفته شود.» (۱۹)

۱۴- تبلیغ برتر از تحصیل

«همان طور که تحصیل یک تکلیفی است، تبلیغ بالاتر است از او؛ تحصیل مقدمه تبلیغ است؛ مقدمه انذار مردم است.» (۱۴)

۱۵- لزوم تبلیغ برای همه

«امروز، تبلیغات یک ویژگی خاص دارد و بر همه لازم است که تبلیغات کنند.» (۱۵)

۲۰- تبلیغ با شیوه‌های مدرن

«یکی از وظایف مهم حوزه‌های علمیه، تبلیغ است در سطح وسیع و به شیوه مطلوب و مدرن.»^(۲۰)

۱. از سخن دروغ و افترا به خدا و حجت‌های او و علمای دین دوری کند؛ نه بر حدیث بیفزاید و نه در آن تدلیس کند و نه دروغی را، به عنوان زبان حال، نقل کند.

۲. اگر مجتهد نیست، در زمینه احکام فتوا ندهد.

۳. اگر توان پاسخ نیکو به شبهه‌های عقیدتی را ندارد، وارد آن نشود و اساس دین و عقیده مردم را ویران نسازد.

۴. سزاوار است، بویژه در غیر ایام عاشورا، حالت‌های روحی مردم را مراعات نماید؛ به اندازه‌ای ذکر مصیبت نماید که دل‌ها رمیده نشود و گفته‌ها سست نگردد، مثلاً مصیبت‌های بسیار فجیع و دلخراش را بر زبان نیاورد.»^(۲۲)

۲۳- شهید مطهری رحمته‌الله :

«اگر بگویم: مقام «تبلیغ اسلام»، رساندن پیام اسلام به عموم مردم، معرفی و شناساندن اسلام به صورت یک مکتب، از مرجعیت تقلید کمتر نیست، تعجب نکنید؛ مقامی است در همان حد.»^(۲۳)

■ رهنمودهای بزرگان

۲۱- محدث نوری رحمته‌الله :

«بر هر روضه‌خوانی که عزم نموده بر داخل کردن نفس خویشتن در این صنف و رسیدن به مقامات عالیه و درجات سامیه و ثواب‌های بی‌نهایت و اکرام‌های بی‌منت و اذیت که برای این زمره مهیا نموده‌اند و وعده داده‌اند، لازم است پیش از اشتغال در این فن، درست کردن این دو شرط: ... یکی اخلاص است و دیگری صدق که به جای دو پله منبری است که بر آن بالا می‌رود که اگر هر دو یا یکی از آن دو، صحیح و بی‌عیب نباشد، به رو خواهد افتاد و از فیوضات عرشه منبر بالمرة محروم خواهد ماند.»^(۲۱)

۲۲- محدث قمی رحمته‌الله :

«بر اهل منبر و روضه‌خوان‌هاست که در کار خویش اموری را پاس دارند، از جمله:

۲۴- مرحوم فلسفی رحمته الله :

«خطیب اسلامی باید در حد خودش دین را بشناسد و از آن بالنسبه آگاه باشد و مطلبی را که برای بحث انتخاب می‌کند، بخوبی بفهمد تا بتواند به شنوندگان بفهماند. کسی که خود، مطلبی را بخوبی درک نکرده و آن طور که باید از آن آگاهی ندارد، نمی‌تواند به دیگران تفهیم نماید:

ذات نیافتاده از هستی بخش
کی تواند که شود هستی‌بخش
خشک ابری که بود ز آب تهی
ناید از وی صفت آب‌دهی» (۲۴)

۲۵- رایموند دونکن :

«اگر شما شنوندگانتان را ترک کنید، بهتر از آن است که شنوندگانتان شما را ترک کنند.» (۲۵)

■ نکته‌ها

۲۶- اقناع عقلی مخاطبان

مبلغ باید مخاطبان را در زمینه موضوع مورد نظرش اقناع کند، یعنی در آن موضوع آن قدر آگاه و مسلط باشد که بتواند عقل آنان را در صحت و اصالت آن موضوع قانع کند به گونه‌ای که مخاطبان

آن را بپذیرند و جای تردید برای آنان باقی نماند. و اقناع مخاطبان گاه با ادله عقلی و گاه با ادله نقلی مانند آیات و روایات، و گاه با ادله عقلی و ادله نقلی - هر دو با هم - انجام می‌شود.

۲۷- برانگیختن احساسات و عواطف

مبلغ علاوه بر اقناع مخاطبان، باید آنان را نسبت به موضوع مورد نظر خود ترغیب و تشویق کند و در آنان، برای انجام وظایف مربوط به آن موضوع، انگیزه به وجود آورد، یعنی پس از اقناع عقلی بتواند احساسات و عواطف مخاطبان را برانگیزاند و تهییج کند.

۲۸- تبلیغ به مقتضای حال

مبلغ باید هماهنگ و متناسب با مخاطبان خود تبلیغ کند. از این رو، مثلاً باید پیش از سخنرانی، از خصوصیات مجلس سخنرانی، علت تشکیل و مناسبت آن آگاه شود و بداند که مخاطبان او بیشتر چه کسانی هستند تا مطابق با مقتضای حال آنان سخن بگوید.

۲۹- تنظیم مطالب و دسته‌بندی فیش‌ها

برگره‌های یادداشت (= فیش) و

به گوینده، گیتی برازنده است
که گیتی به گویندگان زنده است

۳۳- سنایی:

نطق زیبا ز خاموشی بهتر
ور نه در جان فراموشی بهتر

۳۴- سنایی:

در سخن دُر بسایدت سُفتن
ور نه گنگی به از سخن گفتن

۳۵- سعدی:

تا نیک ندانی که سخن عین صواب است
باید که به گفتن، دهن از هم نگشایی
گر راست سخن گویی و در بند بمانی
بِه زان که دروغت دهد از بند رهایی

کتابها

۳۶- اصول و مبادی سخنوری

محمد باقر شریعتی سبزواری، چاپ
اول، قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات
اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۳.

۳۷- تبلیغ و مبلغ در آثار شهید

مطهری

به کوشش عبدالرحیم موگهی، چاپ

مطالبی را که برای تبلیغ خود آماده
می‌کنیم، حتماً تنظیم و دسته‌بندی
نماییم. اسپنسر می‌گوید: «اگر افکار
انسان مرتب و منظم نباشند، هر چه اطلاعات او
بیشتر باشد، اشتباهات او نیز بیشتر می‌شود.»

۳۰- سخنرانی ارتجالی

چنانچه به طور ناگهانی برای تبلیغی
دعوت شویم که فرصت مطالعه برای آن
نداریم، از پذیرفتن چنین تبلیغی
خودداری ورزیم؛ مگر آنکه از
اندوخته‌های علمی و تجارب عملی
فراوانی در این زمینه برخوردار باشیم و
بتوانیم تبلیغ قابل قبولی را ارائه کنیم.
این گونه تبلیغ پذیرفتن را «تبلیغ
ارتجالی» می‌نامند. و ارتجال به معنای
انجام دادن کاری یا گفتن سخنی
بالبداهه و بدون درنگ است.

اشعار

۳۱- سعدی:

تا مرد سخن نگفته باشد
عیب و هنرش نهفته باشد
هر بیشه گمان مبر که خالی است
باشد که پلنگ خفته باشد

۳۲- ادیب:

اول، قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات
اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۷.

۳۸ - خاطراتی خواندنی از مبلغان

دینی

حسین دهنوی، چاپ اول، قم،
انتشارات یمین، ۱۳۷۷.

۳۹ - راه و رسم تبلیغ

تهیه و تنظیم: کانون نویسندگان
فضای قمی حوزه علمیه قم، چاپ اول،
قم، دفتر نشر برگزیده، ۱۳۷۸.

۴۰ - سخن و سخنوری از نظر بیان و فن

خطابه

محمد تقی فلسفی، چاپ اول، تهران،
انتشارات الحدیث، ۱۳۶۸.

پی نوشت ها:

۱- همانده، ۹۹/ (۵)

۲- فصلت، ۳۳/ (۴۱)

۳- همانده، ۶۷/ (۵)

۴- آل عمران، ۱۰۴/ (۳)

۵- توبه، ۱۲۲/ (۹)

۶- مجمع الفاسط ضرر الحکم و درر الکلم، مصطفی
دراستی، چاپ اول، قم مرکز تحقیقات و مطالعات
اسلامی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۴۱۳،
ص ۲۳۳.

۷- همان، ص ۲۳۳.

۸- همان، ص ۲۳۳.

۹- همان، ص ۹۹۵.

۱۰- همان، ص ۹۹۵.

۱۱- صحیفه نور، امام روح الله موسوی خمینی، تهیه و
جمع آوری مرکز مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۲۲ ج،
چاپ اول، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۶۴،
ج ۲۱، ص ۱۱۳، ۱۴/ ۱۳۶۸.

۱۲- همان، ج ۱۸، ص ۱۰۰، ۱۵/ ۶/ ۱۳۶۲.

۱۳- همان، ج ۱۸، ص ۱۰۰، ۱۶/ ۱۱/ ۱۳۵۹.

۱۴- همان، ج ۱۵، ص ۱۸۲۴۹، ۹/ ۱۳۶۰.

۱۵- همان، ج ۱۶، ص ۱۵۰، ۲۶/ ۲/ ۱۳۶۱.

۱۶- ۱/ ۱۴/ ۱۳۶۹.

۱۷- ۲/ ۲۷/ ۱۳۶۲.

۱۸- ۴/ ۴/ ۱۳۶۱.

۱۹- ۱۳/ ۱۰/ ۱۳۶۳.

۲۰- ۱۱/ ۱۶/ ۱۳۶۸.

۲۱- راه و رسم تبلیغ، تهیه و تنظیم: کانون
نویسندگان فضای قمی حوزه علمیه قم، چاپ اول،
قم، دفتر نشر برگزیده، ۱۳۷۸، ص ۴۵-۴۶.
۲۲- همان، ص ۷۲-۸۲.

۲۳- حماسه حسینی، شهید مرتضی مطهری، ۳
جلد، چاپ بیست و چهارم، قم، انتشارات صدرا،
۱۳۷۵، ج ۱، ص ۳۴۷.

۲۴- راه و رسم تبلیغ، همو، ص ۳۱.

۲۵- مطر اندیشه های بهاری، حسین سیدی، چاپ
اول، قم، مؤسسه فرهنگی - انتشاراتی
نقش، ۱۳۷۸، ص ۱۳۵.

